

В ТАРАСОВУ НІЧ.
О. КОБЕЦЬ.

О. КОБЕЦЬ

В ТАРАСОВУ НІЧ

ВІДЕНЬ, 1917.

НАКЛАДОМ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Перший раз виставлено сю драматичну картину в таборі
полонених у Фрайштадті (Горішня Австрія). З тої вистави
зроблено й знимки до сеї книжечки.

О. КОБЕЦЬ.

(Сцена кілька хвиль темна. Поволі, з правого боку починає розливати ся срібний світ і з темряви вирисовуєть ся (праворуч) висока гора-могила з білим хрестом. Рівночасно прояснюєть ся решта сцени: — ліворуч від могили видно безмежний степ, засіяний меншими могилами.

Чути гуркіт під землею і зпід одної могили встає сивосий, блідий козак у вбранні часів Хмельницького, струпуєть ся і повільно наближаєть ся до середини сцени).

Козак : *Гей, як тяжко, як гірко в землиці лежать
Без утіхи живої;
Тягар рідного краю на грудях держать,
Тягар кривди, насильства, неволі!*

*Давить, гнітить кістки наша рідна земля,
Яку ми боронили;
Люд в кайданах чоло скорбне низько сгиля
На козацькі, лицарські могили.*

*Темно... Сплять мовчазнії простори, що ми,
В бій за волю ідучи,
Кровію ізмили, засівали кістками,
Урожая плодючого ждучи.*

*Уродив, лиш кукіль... Чорні зирі круків
Над могилами вють ся
І до нас в підземелле не кров ворогів,
Тільки слюзи безрадности ллють ся.*

*Таї ще сміх долітає — злорадісний сміх
Ворогів віковичних,
І про дикі діла перевертнів своїх
Нам доносить дух вітрів північних.*

Про славетні-ж діла отаманів-батьків
Ані вісти, ні слуху;
Україна — мов лан, лан пустих колосків
В рік тяжкий, неврожайний, в засуху.

Де-ж Виговський-борець, Дорошенко-гетьман,
Гордієнко й Мазепа величний,
Що край рідний із пуг, із залізних кайдан
Виривали в катів у північних?

І Виговський умер, Дорошенко сконав,
Гордієнко й Мазепа... А Гонта,
Що один мук пекельних, надлюдських зазнав
Від ворожого, людського „гзади“?

Спить і він... Сплять усі по роботі тяжкій,
А їх праці відюмін
Не запалює мозок і душі рабські,
Тільки тліє десь в душах, як спомин;

Тліє в душах дрібненьких, у душах рабів,
Гасне, змитий сльозами,
Бо не йдуть боронить своїх рідних степів,
Як колись боронили — списами!

(Задумливо).

Про славетні діла отаманів-батьків
Ані вісти, ні слуху, —
Україна — мов лан, лан пустих колосків
В рік тяжкий, неврожайний, в засуху...

Часом чайкою скилить Хмельницького тінь,
Батька нашого й пана,
Мов поради питає в новіх покоління,
Наче молить їх — скинуть кайдани.

Поза тим — тихо скрізь... Лиш ридання рабів
І у день і в ночі не стихає,
Та пекельний, злорадський сміх ворогів
В підземелле до нас долітає...

Гей, як тяжко, як ірко лежати в землі, —
Сльози й сміх отой чути,
Кайдані відчувать, муки рабства, жалі,
І не встати, землі не розкути!

(Наближаєть ся до могили з хрестом).

*Темно скрізь... Тільки там — від якогось часу
Білий хрест із пітьми виступає;
Я Тому, Хто під ним — скарги всі понесу,
В Його слова-розради спитаю.*

*Коли діждемось ми, що вже буде не крук
Перемогу співати,
Але, з бою йдучи, вільний, гордий онук
На могили прийде спочивати?*

*Обізвись зпід хреста, обнадій козаків,
Віщий; славний козаче;
Ти пророчим чуттєм шлях грядучих віків
Маєш силу відчутти, побачити.*

*Коли білий Твій хрест по степах мовчазних
Сяйвом думки одної розлеть ся,
В душах холопа, пана, сліпих і німих
Рівним полум'ям волі займеть ся?*

*Коли світ розжене сон-кошмар віковий,
Коли встануть нащадки прозрілі
І не плач, тільки клич пролуна бойовий,
Втішуть наші кістки наболілі?*

*Коли рідна земля — Україна вільна
Ворогам і своїм — яничарам
Крикне: „Геть!?”*

(Під землею гуркіт. Чути зпід хреста голос).

Голос :

„Незабаром!

*Іди, одпочинь, сивоусий борець,
Лицарство утійи : скоро мукам кінець !”*

(Козак зникає).

(Якийсь час тихо. Світ збільшується, розливається по лівому боці сцени й там ізза хмар виступає мур і ґратована брама з замками. Над брамою величезний чорний російський орел. Вартує двоє салдатів. Могила з хрестом — у тіні.)

1-й салдат: „Смиши, брат, гаварят,
Что в адну із весенніх ночей
Здесь нечистая бродит,
У прі светѣ какіх-то лучей
Нашу узніцу прочь-то виводит, —
Как би нам не прішлось...

2-й салдат: — А ти — брось
І не задуї протї ночі лиха;
Аджеж брати міцні,
А замки — все сталїні, —
Встережем, дасть Бог, все буде тихо...

(Мовчанне. Хрест прояснюєть ся, чути гуркіт і нараз брама розчиняєть ся — розсовуєть ся на двоє і ховає за собою переляканих вартових. Орел схиляєть ся на бік. Виходить жінка в чорній киреї. Крізь кирею видно українське вбраннє. На руках і ногах брязкають ланцюги. На голові колючий вінок.)

Жінка: „Третю сотню років
Від кайдан-ланиюїв
Тіло мліє мов, умліває;

Чорний, хижий орел
Із безцінних джерел,
З мого серця, скарби випивав.

Моїх діток-синів
Під серпанками снів
В одяг рабства, люкайства вбирає;
Сплять—не стогнуть вони,
Нерозумні сини,
В муках рабства, в занедбанім краї“...

2-й салдат (прислухаючись, ізза брами виглядає):

„О, Боже мій! Що чую я?
Мій рідний край—земля моя,
Земля батьків, дідів моїх
В руках чужих?“...

Жінка (далі)...І тільки в сю ніч, коли Той народивсь,
Що першим був, перший сльозами заливсь,
Над долею матери плакав-ридав,
Але небезрадно—в сльозах гартував,
В горнилі душі меч двосічний кував:
Для тих, що скорились, меч помсти, ганьби,
Для тих, що катують, меч-ніїв боротьби,—

У сю тільки ніч бачу знов світ ясний,
Надійний вінок одягаю рясний

І жду, не діжду ся, коли вже прийде
Той местник, що нових борців приведе;
Той местник, що вимріяв перший мій син
В часи безголовя, найтяжчих годин,
Оддавши для його, за його усе,
За того, хто волю мені принесе...

І жду, не діжду ся, коли він прийде
І волю і правду мені приведе?...

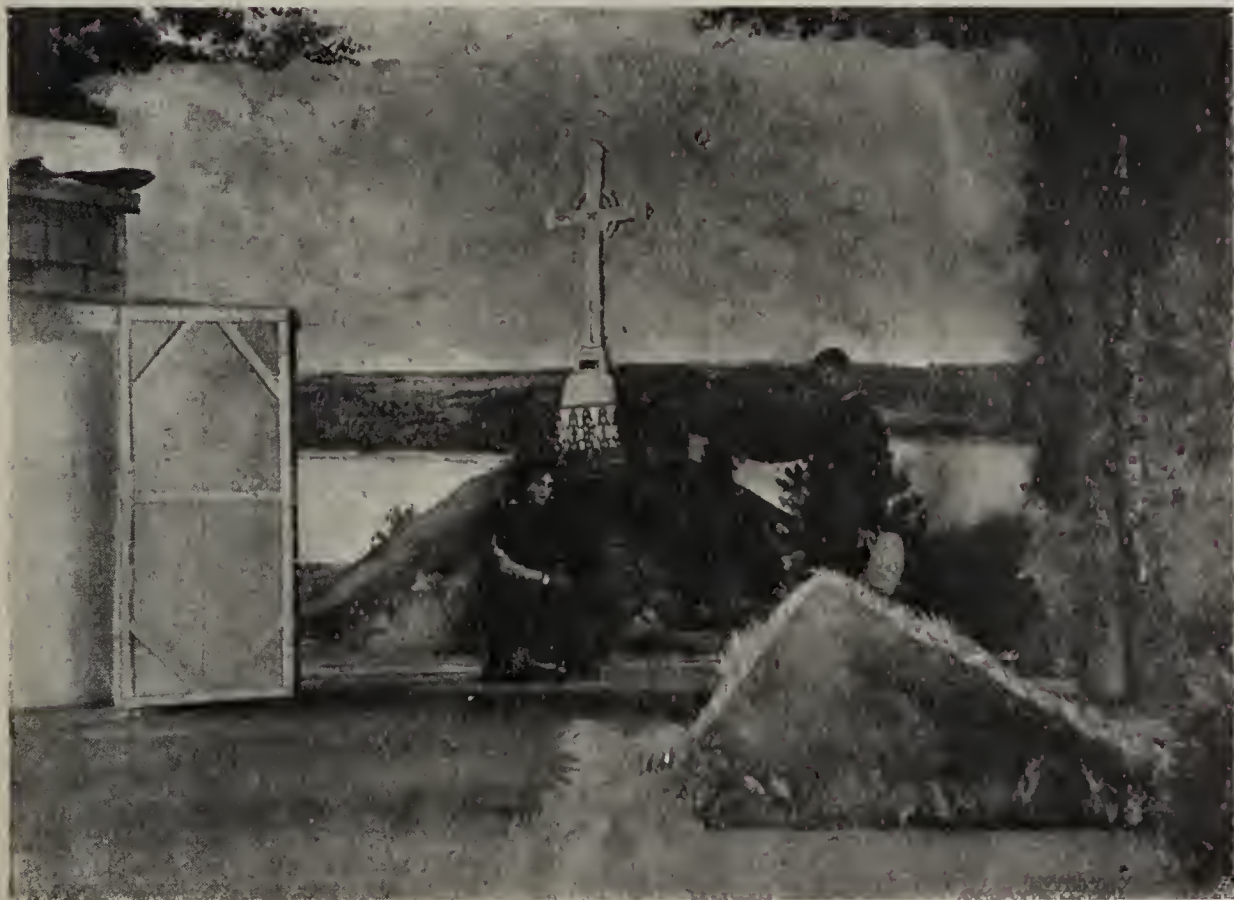
(Сідає стомлена коло могили. Задумалась. Ізза сцени (з лівого боку) виходить козак в новітнім убранні. Молодий, рухливий, але зажурений).

Козак:

*„І знов до могили я йду в порожні,—
Біль в грудях гадюкою вєть ся...
І досї не світять, не сяють огні.
В горнилах, де зброя куєть ся.*

*Ще й досї приборкані, приспані сплять,—
Будив,—де-ж там їх добудитись?
У ярмах живуть, ярм не хочуть скидати,
Щоб в ярмах і далї плодитись...*

(Побачив жінку).

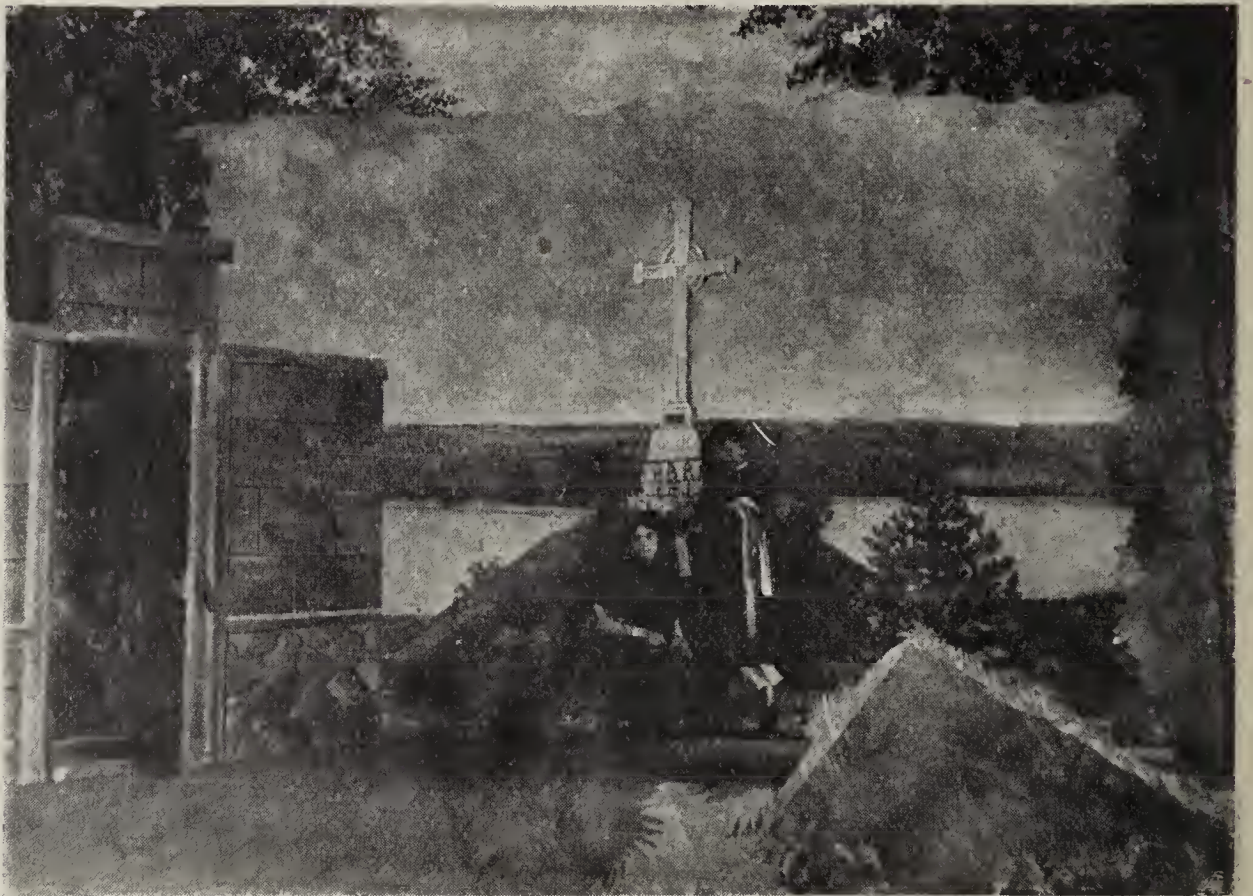

*І знову в жалобі, заковану тут
Я Матір ще раз зустріваю...
О, муки! Заліза невольничих пут
Ще й досї порвать не здолаю!*

*І чим же утїшу невтїйну її,
Коли нерозумнії діти
До слів найсвятїйших байдужі, німі, —
Їм кровю-б писать заповіти!*

*Яке тепер слово рухливе, живе
Утіхою може їй стати?
Хиба лиш, що поки Дніпро ще реве,—
Про волю він буде співати.*

*Тепер же її хоч замість колючок
Надійним вінком завітчаю,—
Нехай хоч сі квіти, сей пишний вінок
Спасав її від одчаю.*

(Скидає з жінки терновий вінок, надіває квітки надії).

Жінка (тихо) *...Любий, славний сину мій,
Як то мало тих надій...
Як то скоро всі вони
Обертають ся в терни...*

2-й салдат (З'являється ізза сцени. Рухи й бліде лице вказують муки. Ступає непевно).

2-й салдат *Мій рідний край, политий кровію дідів,
В чужих руках, а я... на службі у катів...*
(Заходить знову за сцену).

Козак (до могили) *Озви ся, пославший по світу мене,
Чи довго мені ще блукати,
Немов у пустині тукати?
Чи скоро у грудях рабів спалахне
Гнів помсти за муки, за горе,
За Матерні муки, насильства, за болі.
За рабство синів, за наругу неволі, —
Озви ся, чи довго, чи скоро?*

Голос з могили : *Іди, буди,
Ще раз, ще раз;
Іде, гряде
Великий час !*

Козак : *„Іду, іду
Борців зберу і поведу“...*

(Упевненими кроками йде за сцену. Коли він зникає, з'являються чотирі озброєні салдати, крадуться тихо, потім кидаються без слів до жінки, хватають і запирають знову за браму. Стають вартувати в чотирьох. Якийсь час тихо. Потім під землею чути гуркіт. Рівночасно — за сценою многоголосий спів. Салдати з жахом тікають).

(Співають на мотив: „Гей, не дивуйте“).

„Гей, Отамане,
Батьку і пане,
Пляму неволі час стерти;
Підем з Тобою,
Станем до бою,
Горді погордою смерти;
Підем з тобою,
Станем до бою,
Вірвемо Матір з неволі:
Світови всьому
Крикнем глухому
Про наші кривди та болі“...

Жінка (ізва ґрат) „Ідуть, ідуть мої сини,
Розібють ґрати-кайдані“...

Голос з могили: „Ідуть, ідуть“...

2-й салдат (З'являєть ся змучений на сцені. Прислухуєть ся до співу і голосів):

„А я що робив? О, проклятий, проклятий!
Я Матір стері, помагав мордувати!
Та годі, та годі насильству служить,—
Рабом в своїй хаті обдуреним жити!“

Нехай тепер за біль рабів,
За сором, ігнубу яничара
Нехай на голови катів
Паде страшна, пекельна кара!

(Направляєть ся до брами).

Голос із могили: „Ідуть, ідуть,
Розібють ґрати, розкують“...

2-й салдат: І я іду—не мордувати,
Іду кайдани розкувати!“

(Розбиває прикладом рушниці замки, вбігає в браму, — там чути брязкіт розбиваних кайданів. Спів за сценою голоснійшає. Виходять зі співом густі ряди козацтва й народу. На чолі—отаман-козак. Направляєть ся до брами. За кілька хвиль звідти виходить жінка в світлосяйнім убранні. З одного боку її салдат, з другого—отаман. Орел зникає).

Співають: „Ще не вмерла Україна“.

Завіса падає.

Твори того самого автора:

Ряст. Збірка поезій. Канів, 1913.

Під небом чужим. Збірка поезій. Львів, 1917.

З великих днів. Відень, 1917.

**Купуйте дешеві й загально-доступні видання
Союза визволення України:**

	к. с.
Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск. Бр. 1.—в опр.	1'50
Проф. М. Грушевський. Як жив український народ. Коротка історія України. З малюнками і картою України . .	—'50
Сім Пісень. Гостинець для українських вояків. З нотами . .	—'20
Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	—'60
М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—'20
Проф. І. Шишманов. Родя України в болгарським відродженню (Вплив Шевченка на болг. поетів передвизвольної доби) . .	—'20
Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи . .	—'30
О. Кириленко. Українці в Америці	—'50
Др. І. Крип'якевич. Українське військо. Короткий історичний нарис. З малюнками	—'40
Др. Л. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія . . .	—'80
Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками Брошур. 3'50, в оправі	4'50
О. Скоропис-Йолтуховський. Значінне самостійної України для європейської рівноваги	—'20
Пам'яті Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Зладив М. Возняк. З малюнками	1'—
Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновіші часи. З численними портретами	1'20
Пам'яткова книжка Союза визволення України і календарь на 1917 р. з 103 ілюстраціями. Ціна 2'50 опр. прим.	3'70
Б. Заклинський. Що треба знати кожному Українцеві, З малюнками і картою України. Вид. 3-є	—'30
Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання . . .	1'20
Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини	—'80
Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 pp.)	—'80
Вол. Гнатюк, Українська народня словесність. (В справі записів укр. етнографічного матеріалу)	1'—
Наша пісня. Співаник. 20 найпопулярніших укр. пісень і гимнів з нотами	—'50
М. Богданович. Білоруське відродження	—'40
В. Антонович. Хмельниччина в повісті Г. Сенкевича . . .	—'40
Чужинці про українську справу	—'40
М. Троцький. Литовці	—'40
Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	—'60
Др. М. Лозинський. Михайло Павлик	—'40
Prof. M. Hruschewskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку) . .	—'50
G. Cleinow. Das Problem der Ukraina. Українська проблема. (Про умови самостійної української держави)	—'20
Dr. E. Lewyckyj, Galizien	—'60
H. Boczkowski. Ukrajina a ukrajinská otázka. (Україна й українське питання). По чеськи. З картою України .	1'—
V. Choma-Dovskl. Ukrajina i Ukrajinci (по хорватськи) .	1'—

Набувати можна отсі всі книжки в Адміністрації видань Союза визволення України. Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II, St., T. 6.

На жаданне висилаєть ся поштовий чек ч. 107.090.

Ціна 50 сот.